

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING TUZILISHI-SHAKLLANTIRISH
VA IQTISODIY RIVOJLANTIRISHIDA “O‘ZBEKISTON TEMIR
YO‘LLARI” AJ NING AHAMIYATI**

Masharipov Masudjon Numondjonovich

PhD, dean of the faculty of Economic, TSTU

masudcha@mail.ru (97)723 01 02

Bekmurodov Sardor Roziboy o‘gli,

student, TSTU,

bekmurodovsardor26@gmail.com (91) 568 62 61

Hasanov Sirojiddin Nizamiddin o‘gli,

student, TSTU,

sirojiddinhasanov0@gmail.com (88) 141 19 14

Ozodboyeva Zebo Zohidjon qizi,

student, TSTU,

Ozodboyeva@bk.ru (99) 989 22 88

Sattorova Sabrina Matyoqub qizi,

student, TSTU,

s.m.sabrin04@gmail.com (93) 101 74 04

Annotatsiya:

Ushbu maqolada temir yo‘l sohasida rivojlanish istiqbollari, temir yo‘l transportida sifat nazariyasini rivojlantirish tendensiyalari o‘rganildi va ko‘rib chiqildi. Tashish jarayonining samaradorligi va sifatining ishlab chiqarish va aholi turmush sharoitiga ta’siri o‘rganildi. Temir yo‘l transporti tarkibiy bo‘linmalarining ishlab chiqarish va xo‘jalik faoliyatining iqtisodiy samaradorligini yaxshilash bo‘yicha takliflar berildi.

Kalit so‘zlar: transport tizimi, rivojlanish istiqbollari, temir yo‘l transporti, mintaqaning raqobatbardoshligi, logistika salohiyati, transport infratuzilmasi.

ЗНАЧЕНИЕ АО “УЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙУЛЛАРИ” В СТАНОВЛЕНИИ И ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

Аннотация: В данной статье рассмотрены перспективы развития железнодорожной отрасли, также тенденции развития теории качества на железнодорожном транспорте. Изучалось влияние эффективности и качества процесса транспортировки на условия производства и жизнедеятельности населения. Даны предложения по повышению экономической эффективности производственно-хозяйственной деятельности структурных подразделений железнодорожного транспорта.

Ключевые слова: транспортная система, перспективы развития, железнодорожный транспорт, конкурентоспособность региона, логистический потенциал, транспортная инфраструктура.

THE IMPORTANCE OF JSC “RAILWAYS OF UZBEKISTAN” IN THE FORMATION AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Annotation:

This article examined and examined the prospects for development in the railway sector, trends in the development of the theory of quality in railway transport. The influence of the efficiency and quality of the transportation process on the conditions of production and living conditions of the population was studied. Proposals were made to improve the economic efficiency of production and economic activities of structural units of railway transport.

Keywords: transport system, development prospects, railway transport, competitiveness of the region, logistics potential, transport infrastructure.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiy infratuzilmaning eng muhim vazifasi jamiyatning barcha sohalarining bir maromda ishlashini ta'minlash, ishlab chiqarish va umuman iqtisodiyotni rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratishdan iborat. Shu bilan birga, transport, ayniqsa, temir yo'l transporti O'zbekiston sanoat va ijtimoiy infratuzilmasining asosiy tarkibiy qismi vazifasini o'taydi. Temir yo'l transport tashkilotlari yuklarni va yo'lovchilarni tashish, ularni yo'lda saqlash, turli yuklarni yuklash va tushirish, kerakli vagonlarni ta'minlash, ularni tozalash va poyezdga qo'shish, umuman transport jarayonini ta'minlaydi. Ushbu jarayonni umumiy boshqarish va operativ boshqarish hozirgi kunda "O'zbekiston temir yo'llari" AJ tomonidan amalga oshirilmoqda.

Hozirgi kunda O'zbekiston ulkan transport salohiyatiga ega bo'lib, mavjud yo'nalishlarda transportning barcha turlarida yuklar va yo'lovchilarni tashishda mamlakatning ehtiyojlarini qondirish uchun imkoniyatlarga ega.

2021- yil 1- oktabr holatiga ko'ra, transport sohasida qariyb 18 723 ta korxona va tashkilotlar jalb qilingan. O'tgan yilning shu davriga nisbatan ularning soni 1 947 birlikka ko'paydi, o'sish 11,6 % ni tashkil etdi.

Shu bilan bir qatorda, temir yo'l transporti yuk aylanmasi hajmi 18 702,3 mln. t-km.ni tashkil etib, o'tgan yilning mos davriga nisbatan 958,6 mln. t-km.ga yoki 5,4 % ga o'sish kuzatildi.

Geografik joylashuv mamlakatlarning rivojlanish qobiliyatini belgilaydi. Dunyoda dengiz transportiga to'g'ridan-to'g'ri kirish imkoniga ega bo'lmagan qirqdan ortiq mamlakat mavjud bo'lib, shu bilan eng arzon transport turidan uzib qo'yilmoqda. Ularning savdo aloqalari ko'p jihatdan qo'shni mamlakatlarning rivojlanish darajasi, tranzit imkoniyatlari va ochiqligi, eng muhimi, siyosiy irodaga bog'liqdir. O'zbekistonda bu masalaga alohida ahamiyat berilmoqda.

O'zbekiston Markaziy Osiyo mintaqasidagi dengiz transportiga to'g'ridan-to'g'ri kirish imkoniga ega bo'lmagan davlatlar bilan barcha chegaralarini bo'lishib, dunyodagi nafaqat dengizga chiqish imkoniyatiga ega bo'lmagan, balki dengiz yo'llariga chiqish imkoniyatiga ega bo'lmagan davlatlar bilan chegaradosh ikki davlatdan biridir.

1991-yilga qadar O'zbekistonda na yo'l, na temir yo'l, na havo transporti janubiy, g'arbiy va sharqiy xalqaro transport yo'laklariga chiqish imkoniyatiga ega edi. Faqat

shimoliy yoʻnalish mavjud edi. Bu nafaqat tashqi dunyo bilan, balki mamlakat ichida ham cheklangan aloqaga sabab boʻldi [1].

Oʻtgan davr mobaynida zamonaviy yoʻl-transport infratuzilmasini shakllantirish, jahon bozorlariga yangi yoʻnalishlar ochish, mamlakatimizni dunyoning boshqa mintaqalari bilan bogʻlovchi zamonaviy transport kommunikatsiyalarini yaratish borasida ulkan ishlar amalga oshirildi. Oʻzbekistonda temir yoʻllar qurish va

yagona temir yoʻl tarmogʻini yaratishga katta eʼtibor berildi. Birinchi qadam uzunligi 700 km boʻlgan Navoiy-Uchquduq - Sultonuvaystog-Nukus temir yoʻl liniyasi hamda Amudaryo boʻylab uzunligi 681 m boʻlgan Markaziy Osiyodagi yagona zamonaviy Birlashgan temir yoʻl va avtomobil koʻprigi qurilishi boʻldi. Soʻngra Toshguzar — Boysun-Qumqoʻrgʻon temir yoʻl liniyasi uzunligi 223 km boʻlgan holda qurildi, bu esa yuk va yoʻlovchi tashish masofasini 170 km ga qisqartirish imkonini berdi va tranzit uchun toʻlovlardan ozod qildi.

Soʻnggi yillarda Oʻzbekistonda umumiy uzunligi 1200 km dan ortiq boʻlgan yangi temir yoʻl tarmogʻi kengaytirildi, 3800 km dan ortiq yoʻllar modernizatsiya va rekonstruksiya qilindi, qariyb 1100 km temir yoʻl liniyalari elektrlashtirildi. Natijada mamlakatimizning barcha hududlarini qamrab olgan temir yoʻllarning umumiy uzunligi 6500 km. ni tashkil etdi [2].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Koʻplab taniqli mahalliy va xorijiy olimlar turli yoʻnalishlarda oqilona yuk tashish tizimlarini tashkil etish va vazifalarni shakllantirish bilan shugʻullanishgan.

Ablyalimov O. S., Raximjonov X. A., Minovarov R. M., Axmedov M. Yu. transport jarayonlarini boshqarishning milliy nazariyasini yaratishda va Sodiqov I. S., Odilxoʻjayev A. E., Amirov S. F., Jumaboyev S. X., Badretdinov T. N. va boshqalar katta hissa qoʻshdilar. Masharipov M. N., Rasulov M. X., Rasulmuxammedov M. M., Suyunboyev Sh. Xudoyberganov S. K., Svetashev A. A., Jumayev Sh.B., Mixayeva D. B., Olimov A. R. va boshqalar asarlarida transport va yuk tizimlari nazariyasini shakllantirishda, transport markazlarini joylashtirish va texnik jihozlashni loyihalashda tadqiqotlar olib borishgan.

Tahlil va natijalar. Global iqtisodiy jarayonlarning beqarorligi, mamlakatni iqtisodiy rivojlantirish muammolari sharoitida iqtisodiy munosabatlar subyektlarining samaradorligini oshirish masalasi dolzarb boʻlib qolmoqda.

Mintaqaviy integratsiya, izchil va muvofiqlashtirilgan mintaqaviy siyosat O'zbekistonga tranzit tashish sohasidagi aloqalarni mustahkamlash va mintaqadoirasida savdo-sotiqni kengaytirish, umumiy tartibga solish siyosatini muvofiqlashtirish, chegara organlarining hamkorligi va bojxona tartib-taomillarini muvofiqlashtirish imkoniyatlarini ochib beradi.

Savdo faoliyatini kengaytirish uchun rag'bat-yaxlit, sifatli mintaqaviy infratuzilmani bosqichma-bosqich rivojlantirishdir. Hozirgi kunda O'zbekiston, masalan, ishlab chiqarishning ko'proq texnologik darajasiga tayanadi va tashqi savdoga resurs qaramligidan qochadi [3].

Shunday qilib, qayta ishlanayotgan paxta ipi va tayyor to'qimachilik mahsulotlarini eksport qilishni yo'lga qo'yish vazifasi qo'yildi. Ichki resurslarni sotish, bu ko'proq rivojlantirishga yo'naltirilgan usul bo'lib mamlakat tovar savdosiga ko'proq foyda keltiradi.

Mamlakatimiz tashqi savdodagi mavjud cheklovlarga qaramay, iqtisodiy rivojlanish va o'sishni ta'minlash bo'yicha samarali chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda. Ketma-ket o'n yildan ortiq vaqt davomida iqtisodiyotning o'sish sur'ati sakkiz foiz atrofida barqaror bo'ldi. Eksport hajmini oshirish uchun barcha mavjud imkoniyatlardan foydalanilmoqda. Mintaqaviy hamkorlik va o'zaro savdoni rivojlantirishga katta ahamiyat berilmoqda.

O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev va Turkmaniston Prezidenti Gurbanguli Berdimuhamedov 6-7-mart kunlari Prezidentimizning Turkmanistonga Davlat tashrifi chog'ida 2017—yil Qo'shma bayonotni imzoladilar, unda davlat rahbarlari Turkmanobod-Farab yo'li va temir yo'l ko'priklarining ochilishiga yuksak baho berdilar. Ulardan foydalanish ikki mamlakatning tranzit salohiyatini oshiradi va Turkmaniston orqali yuklarni tranzit qilish hajmini, shuningdek, Janubiy va Markaziy Yevropa, yaqin Sharq, Janubiy va Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlariga Trans-Kavkaz Transport yo'lagini ko'paytirishga qulay sharoit yaratadi.

Barcha ishtirokchi davlatlarning iqtisodiy manfaatlariga teng javob beradigan O'zbekiston – Turkmaniston – Eron – Ummon xalqaro transport yo'lagini rivojlantirish bo'yicha kelishuvlarning amalda bajarilishi muhimligi ta'kidlandi.

Prezident Shavkat Mirziyoyev 2017-yil mart oyida Davlat tashrifi bilan Qozog'istonga bordi va muzokaralar chog'ida O'zbekiston Respublikasi bilan Qozog'iston Respublikasi o'rtasida strategik sheriklikni yanada chuqurlashtirish va

yaxshi qo'shnihilikni mustahkamlash to'g'risidagi qo'shma deklaratsiya imzolandi. Unda transport sohasidagi ikki tomonlama hamkorlikning ustuvorligi va tashqi bozorga eng qisqa va samarali chiqishni ta'minlaydigan tranzit yo'laklarini rivojlantirish alohida ta'kidlanadi.

Tomonlar ikki mamlakat temir yo'l ma'muriyatlari tomonidan tashqi savdo tovarlarini o'z hududlari orqali tranzit tashishda o'zaro imtiyozlar va qo'shimcha chegirmalar o'rnatilishi bu boradagi hamkorlikni tubdan kengaytirish va tranzit yuklarning katta hajmini jalb etish imkonini berishini ta'kidladilar. Beyneu— Akjigit— O'zbekiston chegara avtomobil yo'lini rekonstruksiya qilish loyihasini, shuningdek, xalqaro dengiz kommunikatsiyalariga muqobil kirish va mintaqa mamlakatlari uchun istiqbolli bozorlarni ta'minlovchi boshqa qo'shma loyihalarni tezkor amalga oshirishga qiziqish katta.

O'zbekiston harakatlarining belgilangan strategiyasi barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun davlat va mintaqaviy platformalarni yaratish va rivojlantirishni izchil davom ettirish niyatini tasdiqlaydi. Dengizga chiqmasdan turib, integratsiyaning muqobil yo'llarini ishlab chiqish mamlakatimiz uchun O'zbekistonning kelajagini belgilab beruvchi eng muhim vazifadir.

Ma'lumki, O'zbekiston qadimdan G'arb va Sharqni bog'lovchi Buyuk Ipak yo'lida joylashgan davlat sifatida mashhur bo'lgan. Bugungi kunga kelib, bu qadimiy yo'l xalqlarni bir-biriga bog'lab, yangi shaklda mavjud bo'lib kelmoqda. Hozirgi kunda mamlakat iqtisodiyotini modernizatsiya qilish va yangilash, sifat jihatidan yangi tuzilmalarni shakllantirish, hududlarni kompleks rivojlantirish transport-kommunikatsiya tizimini takomillashtirish bilan bog'liq [4].

Temir yo'l transportining ishlab chiqarish va iqtisodiy faoliyati samaradorligini baholash usullarini ishlab chiqish fan va texnika yutuqlariga asoslanadi, ishlab chiqarishni tashkil etishning yangi usullarini joriy etish, temir yo'l transportining ichki jarayonlarini tashqi subyektlar bilan hamkorlikda tartibga solishning iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirishdan iborat bo'ladi.

Temir yo'l transporti zamonaviy iqtisodiyotning asosidir. Shu ma'noda u bozor munosabatlarining obyekti bo'lib xizmat qiladi, iqtisodiyotning barcha tarmoqlari, korxonalari, ularning birlashmalari va majmualarining faoliyat ko'rsatishi va rivojlanishi ularning samarali faoliyatiga bog'liq. Mamlakat iqtisodiyotiga salmoqli hissa qo'shganiga qaramay, temir yo'l transporti muayyan qiyinchiliklarni boshdan

kechirmoqda: bugungi kunga kelib, asosiy vositalarning ma'naviy va jismoniy eskirishi muammosi o'z ahamiyatini yo'qotmadi [5].

Temir yo'l transportining asosiy vositalarini texnik rivojlantirish sur'atlarining pasayishi ularning ishonchliligini pasaytiradi va yuk tashish sifati parametrlari o'rtasidagi nomuvofiqlik va transport bozorida temir yo'l transportining raqobatbardoshligini pasaytiradi.

Mijozlar transport xizmatlarining samaradorligi, sifati va shunga muvofiq raqobatbardoshlik ko'p jihatdan transport jarayonlarining sifati va texnik vositalarning ishonchliligi bilan belgilanadi.

Texnik vositalarning eng muhim operatsion ko'rsatkichlarga ta'sirini baholash temir yo'l transporti xarajatlarini optimallashtirishning istiqbolli yo'nalishi bo'lib, yuk va yo'lovchi tashishni amalga oshirishda samarasiz xarajatlarni kamaytirish bo'yicha chora-tadbirlarni ishlab chiqish va qabul qilish imkonini beradi.

Transport ishlab chiqarishi bozor iqtisodiyotining asosi hisoblanadi. Shu ma'noda, u bozor munosabatlarining obyekti bo'lib, uning samarali ishlashi transport, korxonalar, ularning birlashmalari va komplekslari xizmat qilgan iqtisodiyotning barcha tarmoqlarining normal ishlashi va rivojlanishiga bog'liq. Transport ishlab chiqarish tartibga solinadigan bozor munosabatlarining bir mavzu sifatida harakat, ayniqsa, transport uchun talab shakllantirish va transport o'zaro usullari o'rtasida ularning taqsimlashda, transport va yuk egalari o'rtasidagi o'zaro manfaatli iqtisodiy va huquqiy munosabatlarni tashkil etishdan iborat.

K. Marks transportning ijtimoiy takror ishlab chiqarishdagi rolini quyidagicha ta'rifladi: "Bir tomondan, transport sanoati ishlab chiqarishning mustaqil sohasi va shuning uchun ishlab chiqarish kapitalini investitsiyalashning maxsus sohasi. Ammo boshqa tomondan, u ishlab chiqarish jarayonining aylanish jarayonida davom etishi bilan farq qiladi". Uning ta'kidlashicha, moddiy ishlab chiqarish sohasida bo'lgani kabi transportda ham tovar ishlab chiqarish qonuni amal qiladi, uning mohiyati shundaki, mehnat kuchi u yaratgan qiymatga teskari munosabatda bo'ladi [6].

Temir yo'l transporti ishlab chiqarish tizimining asosiy elementi, shuningdek, biznes-jarayonlarning tarkibiy qismi ishlab chiqarish jarayonidir.

Transportni amalga oshiruvchi kompaniyaning ishlab chiqarish jarayoni transport mahsulotlarini ishlab chiqarish uchun odamlar, asboblari va mehnat obyektlarining

iqtisodiyot va aholining transportdagi ehtiyojlarini qondirish va ijobiy moliyaviy natijaga erishish uchun mavjud resurslardan oqilona foydalanish bilan o‘zaro ta’sirining uyushgan va o‘zaro bog‘liq jarayoni.

Transporting asosiy vositalarini erta yangilashga to‘sqinlik qiluvchi asosiy omil - bu moliyaviy resurslarning yetishmasligi. So‘nggi yillarda prokatlash sifat ko‘rsatkichlarining yomonlashuviga sabab temir yo‘l liniyalarining optimal quvvat darajasining deyarli toliqishi va buning oqibatida temir yo‘llarning normal maromining buzilishidir. Texnik vositalarning noto‘g‘ri yoki irratsional ishlashi unumsiz xarajatlarning ko‘payishi tufayli mahsulot tannarxining oshishiga sabab bo‘ladi, uning sifati esa yomonlashadi.

Iqtisodiy zararining sabablari haqida O. M. Gorelik quyidagilarni aytadi: “Korxonaning asosiy vositalariga bevosita bog‘liq iqtisodiy zararining sabablari ishlab chiqarish salohiyatining quyidagi xususiyatlari bo‘lishi mumkin: sifat va foydalanish tartibi”. Ishlab chiqarish potentsiali sifatining xususiyatlari:

- asosiy vositalarning, shu jumladan asbob-uskunalarining yosh tarkibi, ko‘rsatkichlaridan biri ularning jismoniy eskirganlik darajasi;
- asosiy vositalar va uskunalarining mavjudligi va eskirganlik darajasi.

Temir yo‘l transportining joriy aktivlari inventarizatsiya buyumlari, transport mahsulotlari, debitorlik qarzlari va naqd pullardir. Ushbu resurslarni vakolatli boshqarish kompaniyaning raqobatbardosh maqomini oshirish imkonini beradi [7]. Zamonaviy transport bozorida temir yo‘l transporti tashish hajmi va geografiyasi jihatidan yetakchi o‘rinni egallaydi. Biroq, bu haqiqat moliyaviy va iqtisodiy ko‘rsatkichlar yuqori darajada kafolat bermaydi. Narx turkum boshqarish tarif indeks darajadagi doirasida bo‘lishi mumkin. Transportning ayrim turlarining ijtimoiy ahamiyatidan kelib chiqib, tijorat samarasizligiga qaramay, ularni ijroga olish zarur bo‘lib qoladi.

Eng yirik xolding kompaniyalarining xorijiy va mahalliy biznes tajribasini to‘plash, sifat menejmenti, ishlab chiqarish tamoyillari, biznes jarayonlarini qayta tiklash mexanizmlari asosida yuqori samarali, mijozlarga yo‘naltirilgan, ijtimoiy mas’uliyatli biznes yo‘nalishi tanlashadi.

Rivojlantirish, yangi bosqichida maqsadli transport ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va uzoq muddatda raqobatbardoshligini saqlab qolish haqida o‘ylash,

kompaniyaning ish jarayonlarini uzluksiz va har tomonlama optimallashtirish, boshqaruv tamoyillarini takomillashtirish hisoblanadi.

Transport ishlab chiqarishining talab darajasida sifatini ta'minlash uchun me'yoriy-huquqiy bazani shakllantirish biznes-jarayonlar samaradorligini oshirish yo'lidagi birinchi qadamdir. Kompaniyaning strategik maqsadlari, uning vazifasi, sifatni boshqarish, resurslar, ishlab chiqarish texnologiyalarini joriy etish, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishni korporativ boshqarish sohasidagi faoliyati samaradorligini oshirishning asosiy maqsad va vositalarini belgilovchi hujjatlardan biri "2017-2021-yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakat strategiyasi"dir.

"O'zbekiston Temir yo'llari" AJ 7-noyabr 1994-yilda tashkil topganiga 20 yildan ortiq vaqt mobaynida O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining shakllanishi va rivojlanishida eng muhim tarkibiy bo'g'in bo'lib keldi. Barqaror rivojlanish, barqarorlik, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, O'zbekiston korxonalarining iqtisodiy va sanoat o'sishi sur'atlarining dinamik o'sishi Temir yo'llari AJ transport sohasi va umuman O'zbekiston Respublikasining butun iqtisodiyotini rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratadi.

Temir yo'l transportining mavjudligi va faoliyati davomida O'zbekiston Respublikasi xalq xo'jaligining boshqa tarmoqlari bilan yaqin aloqada ishlaydi. Uning asosiy vazifalaridan biri yuk va yo'lovchi tashishni o'z vaqtida ta'minlashda iqtisodiyotning ehtiyojlarini qondirishdir. Ushbu yo'nalishdagi ishlar turli yo'nalishlarda amalga oshirilib, O'zbekiston Respublikasi temir yo'l tarmog'ining xavfsiz maksimal o'tkazuvchanlik va o'tkazish qobiliyatini ta'minlashga qaratilgan. Yuk va yo'lovchi oqimlarini shakllantirish, temir yo'llardan foydalanish xarajatlarini optimallashtirish, poyezdlar harakati xavfsizligini ta'minlash xorijiy sheriklar bilan yaqin hamkorlikda, xalqaro shartnomalar doirasida amalga oshirilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy Osiyoda strategik geografik mavqega ega bo'lib, mintaqaning geosiyosiy rivojlanish markazi ekanligini hisobga olib, qit'aning Shimoli va Janubi, Sharqi va G'arbini bog'lovchi asosiy tranzit yo'laklari O'zbekiston Respublikasi hududidan o'tadi. Bu rivojlantirishni rejalashtirishda va qo'shimcha ishlab chiqish va optimallashtirishga muhtoj bo'lgan masalalarni aniqlashda hal qiluvchi omillardan biridir.

Davlat va iste'molchilarning ehtiyojlarini hisobga olgan holda ishlab chiqilgan, temir yo'l transporti sohasida ilgari imzolangan xalqaro shartnomalarga muvofiq, ushbu sohaga va shunga muvofiq davlat iqtisodiyotiga investitsiyalarni jalb etishga qaratilgan maqbul shakllangan va amalga oshirilayotgan transport siyosati, shuningdek, rivojlanish strategiyasi davlatning kelajak uchun barqaror ijtimoiy-iqtisodiy siyosatini ta'minlashda bevosita asosiy rol o'ynaydi.

Mamlakat va sanoatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish uchun asosiy nuqtalar aniqlandi ular quyidagilar:

- temir yo'l transportining asosiy vositalarini yangilash zaruriyati;
- temir yo'l jihozlarining texnik va texnologik darajasini oshirish;
- temir yo'l transport infratuzilmasini bir xilda rivojlantirish, temir yo'l liniyalarining quvvati va o'tkazish qobiliyatini oshirish zarurati;
- temir yo'l transportiga investitsiyalarni jalb qilish va tranzit yuk tashishning o'sishi uchun sharoit yaratish zarurati;
- temir yo'l transporti xavfsizligini oshirish zarurati;
- elektrlashtirilgan liniyalar uzunligini oshirish zaruriyati;
- tayyor mahsulot, xom ashyo va materiallarni o'z vaqtida yetkazib berishda mamlakat iqtisodiyotining ehtiyojlarini qondirish uchun temir yo'l liniyalarining yangi bo'limlarini qurish zaruriyati;
- temir yo'l transportining jozibadorligi va qulayligini oshirish hamda turizm xizmatlarini rivojlantirish uchun respublika quruqliklarida belgilangan harakat tezliklarini oshirish zarurati;
- yangi transport koridorlarini ishlab chiqish va yaratish bo'yicha loyihalarni amalga oshirish uchun investitsiyalarni jalb qilish bilan mamlakat temir yo'llarining jozibadorligini oshirish zarurati;
- yuqori tezlikda va yuqori tezlikda yo'lovchi xizmatlarini rivojlantirish;
- texnik jihatdan tartibga solish, yo'l harakati xavfsizligi va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida muvofiqlashtirilgan siyosatni shakllantirish;
- transport koridorlari tizimini rivojlantirish uchun multimodal transport va logistika markazlari tizimini ishlab chiqish;
- davlatlararo temir yo'l chegara punktlarini rivojlantirish, ularning texnik jihozlanishini takomillashtirish va ekspluatatsion ishlarni bajarish texnologiyasini takomillashtirish;

- normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, davlatlararo standartlarni uyg'unlashtirish va temir yo'l transporti, infratuzilma obyektlari sohasida muvofiqlikni baholash tizimi bo'yicha ishlarni davom ettirish zarurati;
- mehnat unumdorligini oshirish, amalga oshirilayotgan ishlarni mexanizatsiyalash va avtomatlashtirish darajasi.

Sanoatini kompleks rivojlantirish asosiy tamoyillarining quyidagi jihatlari bor:

- temir yo'l transporti O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining ajralmas qismidir;
- temir yo'l transportini rivojlantirishni rejalashtirish iqtisodiyotning boshqa tarmoqlarini rivojlantirish bilan birgalikda amalga oshirilishi kerak;
- temir yo'l sanoatining jadal rivojlanishi mamlakat iqtisodiyotining ushbu sektori kelajagi uchun barqarorlikning kalitidir;
- investitsiyalarni jalb yetish va mahsulotlarni mahalliyashtirish darajasini oshirish davlat tomonidan tartibga solish orqali qo'llab-quvvatlanishi va ta'minlanishi lozim;
- temir yo'l qonunchiligini va texnik jihatdan tartibga solish sohasidagi siyosatni uyg'unlashtirish bo'yicha keyingi ishlar jalb qilingan vazirlik va idoralar bilan birgalikda, davlatning qo'llab-quvvatlashi asosida amalga oshirilishi lozim.

XULOSA

Rivojlanish strategiyasining maqsadi O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining ajralmas qismi sifatida temir yo'l tarmog'ini shakllantirish va rivojlantirishni davom ettirish, mamlakatning transport va tranzit salohiyatini oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, mahsulotlarni mahalliyashtirish darajasini oshirish, transport va texnik jihatdan tartibga solish sohasida muvofiqlashtirilgan siyosat olib borish, shuningdek, poyezdlar harakati xavfsizligi va qulaylik darajasini oshirish, temir yo'l transportining investitsion jozibadorligini oshiga olib keladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. "O'zbekiston temir yo'llari" AJning 2019-yil 29-avgustdagi №1040-11-sonli buyrug'i.
2. Мухамедова З. Г. (2021). МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ НА ОСНОВЕ ПОТРЕБНОСТЕЙ РЕГИОНОВ. ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ, 4(9).

3. MULTIMODAL TASHISH VA UNING AFZALLIKLARI/Masharipov M.N., Umirzaqov D.D.O.G.Li., Azamov N.F.O.G.Li., Ozodboyeva Z.Z.Q., Allamuratova M.S.Q./Молодой специалист./2022. № 3. С. 79-86.
4. FACTORS AFFECTING ACCESSIBILITY OF DESTINATIONS. IMPORTANCE OF ACCESSIBILITY AND TRANSPORT LINKS. KHIVA/Masharipov M.N., Umirzaqov D.D.O.G.Li., Ozodboyeva Z.Z.Q., Allamuratova M.S.Q./Молодой специалист./2022. № 3. С. 87-93.
5. Рахмангулов, А. Н., & Мирсагдиев, О. А. (2015). Имитационная модель оценки качества передачи речи в сетях оперативно-технологической связи на железнодорожном транспорте. Вестник Магнитогорского государственного технического университета им. ГИ Носова.
6. Лебединский, А. К., & Мирсагдиев, О. А. (2014). Модели обслуживания вызовов в интегральной сети ОТС И ОБТС. Автоматика, связь, информатика, (2), 9-12.
7. Халиков, А. А., & Мирсагдиев, О. А. (2019). Разработка информационно-измерительных систем на основе волоконно-оптических датчиков. In Проблемы получения, обработки и передачи измерительной информации (pp. 207-212).